

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 8. listopadu 2022 ve věci č. 64480/19 – *Moraru proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal, že požadavky na minimální velikost uchazečů v přijímacím řízení na vysokou školu v oboru vojenského lékařství nebyly objektivně a rozumně odůvodněny. Došlo tak k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka se chtěla ucházet o studium vojenského lékařství na jedné ze dvou státních univerzit nabízejících tento program. V roce 2018 podstoupila lékařské vyšetření ve vojenské nemocnici, která ji shledala nezpůsobilou ke studiu vojenského lékařství, jelikož její váha (44 kg) a výška (150 cm) nedosahovala požadavků stanovených nařízením Ministerstva obrany pro studium vojenského oboru. Ústřední komise pro vojenské soudní lékařství po opětovném posouzení způsobilosti stěžovatelky potvrdila výše uvedené závěry; žádnou jinou zdravotní překážku nezjistila.

Žalobu stěžovatelky následně vnitrostátní soudy zamítly s odůvodněním, že antropometrické požadavky sloužící k řádnému výkonu vojenské činnosti a plnění povinností z toho vyplývajících, ať už se jedná o lékaře či nikoli, jsou přiměřené a objektivní a slouží k dosažení legitimního cíle, tedy vytvoření funkční vojenské síly, která bude schopna plnit své mise.

Antropometrické požadavky pro přijetí ke studiu vojenského oboru byly v roce 2020 zrušeny. Stěžovatelka se po jejich zrušení ke studiu vojenského lékařství již nepřihlásila.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 2 PROTOKOLU Č. 1

Stěžovatelka namítala porušení práva na vzdělání podle článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení se zákazem diskriminace podle článku 14 Úmluvy.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že nikoli každé odlišné zacházení představuje porušení článku 14 Úmluvy. Musí být totiž prokázáno, že s jinou osobou ve srovnatelné nebo v podstatných rysech podobné situaci bylo zacházeno příznivěji a že rozlišení bylo diskriminující. Rozdílné zacházení představuje diskriminaci, pokud pro něj neexistuje objektivní a rozumné odůvodnění; jinými slovy, pokud nesleduje legitimní cíl nebo pokud neexistuje rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem (*Konstantin Markin proti Rusku*, č. 30078/06, rozsudek velkého senátu ze dne 22. března 2012, § 125).

Smluvní státy požívají určitý prostor pro uvážení při posuzování toho, zda a do jaké míry je odlišné zacházení v jinak srovnatelných situacích ospravedlněno. Rozsah tohoto prostoru se bude lišit v závislosti na okolnostech případu, předmětu a jeho pozadí (*Molla Sali proti Řecku*, č. 20452/14, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2018, § 136). Soud také uznal, že vnitrostátní orgány jsou díky své přímé znalosti společnosti a jejich potřeb lépe schopny posoudit, co je ve veřejném zájmu ze sociálních nebo hospodářských důvodů, a bude tak respektovat jejich politickou volbu, pokud nebude "zjevně bez rozumného základu" (*Muñoz Díaz proti Španělsku*, č. 49151/07, rozsudek ze dne 17. listopadu 2009, § 48 a 49). Soud přiznal státům široký prostor pro uvážení v otázkách týkajících se národní bezpečnosti a obzvláště ozbrojených sil, protože jsou úzce spojeny s bezpečností státu, a tedy klíčové pro jeho zájmy (*Konstantin Markin*, cit. výše, §128 a 134).

Soud rovněž zdůraznil, že článek 2 Protokolu č. 1 umožňuje omezení přístupu k vysokým školám i pro ty, kteří řádně podali přihlášku a složili příslušnou zkoušku (*Altınay proti Turecku*, č. 37222/04, rozsudek ze dne 9. července 2013, § 35).

b) Použití těchto zásad na okolnosti projednávané věci

Soud předně ujasnil, že stěžovatelce nebylo umožněno vykonat přijímací zkoušku ke studiu vojenského lékařství z důvodu její velikosti, což jako osobní rys může spadat pod demonstrativní seznam zakázaných diskriminačních důvodů uvedených v článku 14 Úmluvy (*Carson a ostatní proti Spojenému království*, č. 42184/05, rozsudek velkého senátu ze dne 16. března 2010, § 61 a 70). Soud dále konstatoval, že se stěžovatelkou bylo zacházeno odlišně ve srovnání s ostatními uchazečkami, jejichž výška a váha se pohybovaly v mezích stanovených zákonem, z čehož lze vyvodit, že byla vůči nim znevýhodněna.

Soud zdůraznil, že jeho úkolem není posuzovat politiku státu ani vykládat jeho právní předpisy, nýbrž posoudit důsledky, které měla rozhodnutí orgánů pro stěžovatele (*Ádám a ostatní proti Rumunsku*, č. 81114/17, rozsudek ze dne 13. října 2020, § 98; a *Molla Sali*, cit. výše, § 142). Jeho úkolem je tedy rozhodnout, zda existovalo objektivní a rozumné odůvodnění pro odlišné zacházení, které se dotklo stěžovatelky a které mělo svůj základ v uplatňování vnitrostátního práva, a zdali toto odůvodnění bylo relevantní a dostatečné (*Napotnik proti Rumunsku*, č. 33139/13, rozsudek ze dne 20. října 2020, § 78).

Soud připomněl, že uložení výběrových kritérií pro přístup k vysokoškolskému vzdělání není samo o sobě v rozporu s požadavky článku 2 Protokolu č. 1 (*Altınay proti Turecku*, cit. výše, § 35), což platí i pro vojenské školy. Pokud vnitrostátní orgány argumentovaly tím, že účelem omezení v projednávané věci bylo zajištění řádné způsobilosti vojenského personálu, lze to chápat jako legitimní cíl ochrany národní bezpečnosti. Musí však existovat rozumný vztah proporcionality mezi použitými prostředky a cílem, který má být těmito omezeními dosažen (*Andrejeva proti Lotyšsku*, č. 55707/00, rozsudek velkého senátu ze dne 18. února 2009, § 81). Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány nevěnovaly zvláštní pozornost postavení vojenského lékaře a jeho skutečným povinnostem a možným úkolům. Ve skutečnosti vnitrostátní orgány jasně neurčily povinnosti vojenských lékařů, ani to, které z těchto povinností by vyžadovaly fyzickou sílu. Soud poznamenal, že vnitrostátní orgány neprokázaly nezbytnou souvislost mezi zavedenými požadavky (minimální velikost uchazeče) a jejich odůvodněním (prokázání síly uchazeče). Vnitrostátní orgány rovněž nepoukázaly na žádný právní nástroj, který by podporoval tvrzení, že by vojenský lékař byl povolán k plnění úkolů vyžadujících určitou fyzickou sílu přesahující to, co se očekává od běžného lékaře. Soud navíc uvedl, že vnitrostátní soudy neprokázaly žádnými studiemi, statistikami ani jinými empirickými důkazy, že je možné určit sílu kandidáta pouze na základě jeho velikosti, čím vnitrostátní orgány odůvodňovaly zavedení daných kritérií.

Soud zároveň nepřijal tvrzení, že následným zrušením antropometrických požadavků bylo zhojeno znevýhodnění, kterému byla stěžovatelka vystavena při přijímacím řízení na vojenské lékařství.

Vzhledem k tomu, že vnitrostátní orgány nepředložily žádné rozumné a objektivní odůvodnění znevýhodnění stěžovatelky, došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.